

Beyanındaki beraatin mucizeliğinin bir vechi de terğibdir; buna dair bir örnek verebilir misiniz, mesela Kur'an cennete nasıl rağbet uyandırıyor?

Terğib, bir şeye rağbet uyandırmak demektir. Kur'an neye terğibte bulunmuşsa, gönülleri ona şiddetle meylettirir. Neden sakındırmışsa, nefsi de kanaate sevkedecek şekilde ondan uzaklaştırır. Neyi methetmişse, onu göklere çıkarır. Neyi kötülemişse, onu yerin dibine geçirir. Neyi isbat etmişse, akla tam kabul ettirir. Neye irşat etmişse, insanı ona sevk eder. Neyi anlatmak istemişse, kolayca anlatır, zihne ve kalbe yerleştirir. Hangi konuda muhatabı susturmak isterse, onu tam susturur.

Kur'anın temel öğretilerinden biri, ahiretin iki menzilinden biri olan cennettir. Onun pek çok yerlerinde cennetle ilgili bahisler bulmak mümkündür. İnsan suresinin 5-22. âyetler arası da bunlardan biridir. Şöyle ki:

إِنَّ الْأَبْرَارَ يَشْرَبُونَ مِنْ كَأْسٍ كَانَ مِزَاجُهَا كَافُورًا

5. “İyiler ise, şüphesiz karışımı kâfur olan bir kadehten içerler.”

İyiler, karışımında kâfur olan bir cennet şarabından içerler. Bu, o içeceğe soğukluk, tatlılık ve lezzet katar.

Denildi ki: **Kâfur**, cennette bir su ismidir, kokusu ve beyazlığında dünyadakine benzer.

Denildi ki: O cennet şarabında kâfur'un özellikleri yaratılır, onunla karışmış gibi olur.

عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا عِبَادُ اللَّهِ

6. “Bir kaynak ki, ondan Allah'ın kulları içerler.”

Kâfur, cennette bir su ismi olarak ele alındığında, âyetin bu kısmı ondan bedel olur. Yani, o kâfur bir pınardan çıkar, Allah'ın has kulları bu pınardan afiyetle içerler.

يُفَجِّرُونَهَا تَفْجِيرًا “Onu (istedikleri yere) kolayca akıtırlar.”

Bu suyu, kolaylıkla diledikleri yere götürürler.

يُوفُونَ بِالنَّدْرِ

7. “Onlar nezirlerini yerine getirirler.”

Bu, yeni bir cümle olup “niçin böyle bir mükâfata nail oldular?” şeklinde mukadder bir suale cevaptır.

Nezir, adaktır. Onların nezrettikleri şeyleri yaptıklarının nazara verilmesi, Allahın farz kıldıklarını hayli hayli yaptıklarını gösterir. Çünkü Allah için kendi nefesine borç kıldığını yapan kimse, Allahın emrettiklerini daha kolaylıkla yapar.

وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَتْ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا “Ve fenalığı her yanı kuşatmış bir günden korkarlar.”

Âyette, onların inançlarının güzelliğini ve günahlardan kaçınmalarını hissettirmek vardır.

وَيُطْعَمُونَ الطَّعَامَ عَلَىٰ حَيْثُ مَسْكِنًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا

8. “Düşküne, yetime ve esire seve seve yemek yedirirler.”

Ve onlar,

- Allah sevgisiyle,

- Veya kendileri yemeği sevdikleri hâlde,

- Veya yedirmeyi sever bir hâlde, yoksula, yetime ve esire yedirirler.

Esirden murat, kâfirlerden esir alınanlardır. Çünkü Hz. Peygambere bir esir getirildiğinde onu bir Müslüman verir ve “buna ihsanda bulun” derdi.

Veya esirden murat, mü’min esir de olabilir. Bu durumda köle ve hapisteki mü’min de buna girer. Hadiste şöyle buyrulur: “**Sana borçlu olan kimse bir esir gibidir, esirine ihsanda bulun.**”

إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللَّهِ

9. “Size sırf Allah rızası için yediriyoruz.”

Onlar hâl dilleriyle veya sözleriyle böyle söylerler. Böyle söylemeleri,

-Minnette bulunmadıklarını,

-Ve bir mükâfat beklentisinde olmadıklarını ortaya koymak içindir. Çünkü minnetle ve beklenti içinde yapılan bir ikramın Allah nezdinde mükâfatı az olur.

bir de ne ,bekliyoruz karşılık bir ne Sizden” لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكْرًا teşekkür.”

إِنَّا نَخَافُ مِنْ رَبِّنَا يَوْمًا عَبُوسًا قَمْطَرِيرًا

10. “Çünkü biz, bed çehreli, çetin bir günden Rabbimizden korkarız.”

Yani, size ikramda bulunmamız böyle bir günden korktuğumuzdandır.

Veya sizden bir karşılık beklemeyişimiz böyle bir günden korktuğumuzdandır.

“**Bed çehreli çetin bir günden korkarız**” demeleri, o günün azabından korkmaları demektir. O günde insanların çehresi böyle abus olacak, dehşet içinde kalacaktır.

فَوَقَاهُمُ اللَّهُ شَرَّ ذَلِكَ الْيَوْمِ

11. “Allah da onları o günün şerrinden korudu.”

Allah, onların bu korkusu ve korunmaları sebebiyle, kendilerini o günün fenalığından korudu.(1)

وَلَقَّاهُمْ نَصْرَةً وَسُرُورًا **“verdi sevinç bir içlerine ve aydınlık bir yüzlerine Ve”**

Fısk ve fücur içinde yaşayanlar o gün abus bir çehre ve keder taşırlarken, Allah bu kimselerin yüzlerini güldürür, gönüllerini sürurla doldurur.

وَجَزَاهُمْ بِمَا صَبَرُوا جَنَّةً وَحَرِيرًا

12. “Sabretmelerine karşılık da onları bir cennet ve ipek ile mükâfatlandırdı.”

مُتَّكِنِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ

13. “Orada koltuklar üzerine kurulmuş olarak bulunurlar.”

Bunlar,

- Farz kılınanları yerine getirmek,

- Haram kılınanlardan kaçınmak,

- Ve maddî meselelerde başkalarını kendilerine tercih etmek hususunda sabır gösterdiklerinden, Allah da onlara kendisinden yiyecekleri bahçeler ve giyecekleri ipek elbiseler verir.

“Orada ne güneş (yakıcı sıcak) görürler, ne de dondurucu soğuk.”

Yani, orada hoş bir hava vardır. Yakıcı bir sıcak ve rahatsızlık veren bir soğuk olmayacaktır.

وَدَانِيَةً عَلَيْهِمْ ظِلَالُهَا

14. “Üzerlerine cennetin gölgeleri sarkmıştır.”

Bu ifade, üstte anlatılan cennetin bir sıfatı olabileceği gibi,

“Rabbinin makamından korkan kimseye iki cennet vardır.” (Rahman, 55/46)

âyetinde iki cennet vaat edilmesinden hareketle, başka bir cennetin özelliği de olabilir.

وَدُلِّلَتْ قُطُوفُهَا تَدْلِيلًا “Cennetin meyveleri (kolayca alınacak şekilde) yakınlaştırılmıştır.”

وَيُطَافُ عَلَيْهِمْ بِآنِيَةٍ مِنْ فِضَّةٍ وَأَكْوَابٍ كَانَتْ قَوَارِيرَ

15. “Etraflarında gümüş kaplar, şeffaf kadehler dolaştırılır.”

قَوَارِيرَ مِنْ فِضَّةٍ

16. “Gümüşten billur kadehler.”

“Gümüşten kadehler” denilmesi, bu cennet bardaklarının cam gibi duru ve şeffaf, gümüş gibi beyaz ve yumuşak olmasını anlatır.

قَدَرُوهَا تَقْدِيرًا “Onları (ihtiyaca göre) ölçüp düzenlemişlerdir.”

Cennet ehli bunların miktarlarını ve şekillerini kendi içlerinde takdir edip belirlerler. Buna göre de bunlar meydana gelir.

Veya bundan murat şudur: Cennet ehli salih amelleriyle bunları belirlemiş olurlar, salih amellerine göre karşılık görürler.

Veya daha evvelinde cennet hizmetkârlarının bunların etrafında hizmet için dönmeleri karinesiyle, bu hizmetçiler cennet ehlinin iştihasına göre gümüşten kupalar içerisinde içeceklerini takdim ederler.

وَيُسْقَوْنَ فِيهَا كَأْسًا كَانَ مِزَاجُهَا زَنْجَبِيلًا

17. “Orada kendilerine, katkısı zencefil olan içeceklerle dolu bir kâseden içirilir.”

Bu içekte zencefil karışımı olması, bunun içeceğe hoş bir lezzet katmasındandır.

عَيْنًا فِيهَا تُسَمَّى سَلْسَبِيلًا

18. “Bu, orada bir pınardır ki, adına ‘selsebil’ denilir.”

Bu zencefil, **selsebil** denilen bir pınardan gelmektedir. **Selsebil**, boğazdan kolayca aşağıya doğru inmeyi ve içimin kolaylığını anlatır. Âyette bunun nazara verilmesi, dünyada zencefil karışımındaki burukluğun orada olmamasını anlatmak içindir.

وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُونَ

19. “Çevrelerinde, daimi cennet çocukları dolaşır.”

إِذَا رَأَيْتَهُمْ حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤًا مَنْثُورًا “Onları gördüğünde saçılmış inciler sanırsın.”

- Renklerinin duruluğu,

- Cennet ehlinin sohbet meclislerinde şuraya buraya dağılmış olmaları,

- Ve şualarının birbirlerine yansması itibarı ile, bu daimî cennet çocukları saçılmış inciler gibidirler.

وَإِذَا رَأَيْتَ تَمَّ رَأَيْتَ نَعِيمًا وَمُلْكًا كَبِيرًا

20. “Orada nereye baksan bir nimet ve pek büyük bir mülk görürsün.”

Hz. Peygamber şöyle buyurur:

“Mertebe itibarıyla cennet ehlinin en alt mertebede olanına bin senelik mesafede bir cennet verilir. Bu kimse, (bu özel cennetinde) yakınında olanı gördüğü gibi, en uzakta olanı da görür.”

Arif-i billâh kimse için ise, elbette bundan daha büyüğü vardır. O da, mülk âleminin görülenleri ve melekût âleminin görünmeyenleriyle nefsinin nakışlanması ve mukaddes ceberut nurlarıyla aydınlanmasıdır.

عَالِيَهُمْ ثِيَابٌ سُنْدُسٌ خُضْرٌ وَإِسْتَبْرَقٌ

21. “Üstlerinde yeşil renkli ince ve kalın ipekten elbiseler vardır.”

“Gümüş bileziklerle süslenmişlerdir.” وَخَلُّوا أَسَاوِرَ مِنْ فِصَّةٍ

Başka âyette **“altın bilezikler”** denilmesi bu âyetle çelişmez. Zira,

- Hem altın hem de gümüşü beraberce takabilirler.
- Bazan altın bazan gümüş takabilirler.
- Bazısı altın, bazısı gümüş takabilir. Çünkü cennet ehlinin süsleri amellerine göre farklılık arzeder.

Belki de Allah Teâlâ elleriyle yaptıkları amellerin karşılığını, amellerine göre farklı farklı olacak şekilde şeklinde üzerlerinde süsler ve nurlar şeklinde ifaza eder.

“Onların Rabbi onlara tertemiz bir içecek takdim etmiştir.” وَسَقَاهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا

Bu içecek, daha önce anlatılan iki içeceğin fevkindedir. Bundan dolayı Cenab-ı Hak bunu takdim etmeyi doğrudan zâtına nisbet etti ve bu içeceği tertemiz olmakla vafetti. Çünkü bu, içen kimseyi,

- Maddî lezzetlere meyilden,
- Ve Hakkın dışında olanlara yönelmeden tertemiz hâle getirir. Böyle olunca, bunu içen kimse, tamamen Hakkın cemâlini mütalaaya yönelir, O’na likâ (kavuşmak) ile lezzet alır, O’nun bekâsıyla bekâ bulur.

Bu, sıddıkların en ileri derecesidir. Bundan dolayı ebrar’ın alacakları mükâfat bununla noktalandı.

إِنَّ هَذَا كَانَ لَكُمْ جَزَاءً

22. “İşte bu, size bir mükâfattır.”

“Ve çalışmanız karşılığını bulmuştur.” وَكَانَ سَعْيُكُمْ مَشْكُورًا

Çalışmanız zayi edilmemiş, karşılığı verilmiştir.

(1) Burada korkan, orada korkmaz. Onlar dünyada azaptan korktukları için istikametli bir hayat yaşadılar, Allah da mükâfat olarak kıyametin dehşetli hallerinden ve ahiret azabından onları korudu.